

УДК 027.1(477)

Тамара ЛИТВИН,

молодший науковий співробітник відділу рідкісних видань
Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України

Особиста бібліотека вченого як пам'ятка культури та історичний архів епохи: приклад Івана Крип'якевича

Проаналізовано складність реконструкції і специфіку вивчення розпорошених нині бібліотек українських учених ХХ ст. На прикладі особистої бібліотеки львівського історика і книгознавця Івана Крип'якевича (1886–1967) актуалізовано необхідність комплексного підходу до вивчення, збереження і відтворення унікальних книжково-журнальних збірок, узагальнення їхнього побутування в Україні, впливу на збереження історичної пам'яті народу.

К л ю ч о в і с л о в а: Іван Крип'якевич, особиста бібліотека, історичний архів, пам'ятка культури.

Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. в українських землях, які входили до Російської та Австро-Угорської імперій, набуло розвитку прикладне бібліотекознавство, створено підґрунтя для формування бібліотекознавства як окремої галузі науки, відкрито бібліотекознавчі підрозділи в громадських товариствах, започатковано формування національної школи бібліографів і книгознавців¹. Серед її творців був Іван Крип'якевич (1886–1967), учень Михайла Грушевського, член Бібліотечної комісії «Просвіти», Бібліологічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (НТШ), згодом академік АН УРСР (1958). Як історик книги він також формував у середині минулого століття напрями наукових досліджень нинішньої Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського². Відомий учений мав добре укомплектовану особисту бібліотеку, якою користувалося багато його учнів і колег. На жаль, ця книгозбірня досі комплексно не досліджена. Втім,

вітчизняне бібліотекознавство має незначний правничо-організаційний досвід збереження таких пам'яток культури. Лише в останні роки розпочато дослідження розпорошених особистих бібліотек В. Антоновича, Ф. Вовка, І. Лучицького³. Львівські архівісти, музейники та бібліографи намагаються реконструювати бібліотеку митрополита Греко-католицької церкви Андрея Шептицького. Ці та інші приватні бібліотеки, як, зрештою, духовні та громадські, – це інтелектуальна скарбниця українства, його колективна пам'ять.

У цій статті проаналізовано особисту бібліотеку відомого львівського вченого-культуролога ХХ ст. І. Крип'якевича. Підґрунтям до цього послужили два списки, які складені особисто господарем книгозбірні і нині зберігаються у фонді НТШ Центрального державного історичного архіву України у м. Львові та особистому архіві вченого, яким нині опікується родина. У ЦДІАУ у м. Львові виявлено два списки бібліотеки: рукописний (очевидно чорновий) включає 451, а друкований – 425 позицій. У домашньому архіві зберігаються повніший машинописний список бібліотеки за 1930 р. і рукописний кінця 20-х років. У рукописному списку зібрано головно художню та мемуарну літературу. Загалом, за нашими підрахунками, бібліотека вченого нараховувала не менше 2,5 тис. друкованих видань (монографій, збірників документів, ката-

¹ *Онищенко О., Дубровіна Л.* Бібліотечна справа в Україні наприкінці ХІХ – у 10-х роках ХХ ст.: стан і основні напрями розвитку // *Бібліотечний вісник.* – 2005. – № 1. – С. 3.

² *Ковальчук Г. І. П.* Крип'якевич – завідувач відділу стародруків БАН УРСР // *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві.* – Львів, 2001. – С. 801–802. У «Науковому віснику Бібліотеки АН УРСР» (Київ, 1946, ч. 1, с. 98–102) І. Крип'якевич опублікував розвідку «Невикористане джерело до історії старої книги». Випущений збірник є бібліографічною рідкістю, бо практично весь був знищений у друкарні. В Інституті рукопису НБУВ зберігається також рукопис його статті «Полуднева Україна в часи Богдана Хмельницького» (ф. Х, спр. 15298–15299).

³ *Кириченко Р.* Українські вчені кінця ХІХ – початку ХХ ст.: бібліотекарі, бібліофіли, творці і хранителі історії України (до проблеми вивчення розпорошених бібліотек В. Антоновича, Ф. Вовка, І. Лучицького) // *Наук. праці Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського.* – К., 2003. – Вип. 11. – С. 331–358.

логів бібліотек, видавництв і книгарень, карт, підшивок газет і журналів). До цього переліку не включено упорядкований ученим, але не описаний нашими сучасниками особистий архів, який включає рукописи, листування з Михайлом Грушевським, Мироном Кордубою, Юрієм Меженком, митрополитом Андреем Шептицьким та десятками інших учених і громадських діячів України та Запоріжжя⁴. На жаль, через рукописні скорочення і неповний опис багатьох книг не вдалося відтворити точні назви, рік і місце друку багатьох видань.

Повагу до книги і бібліотечної справи допитливому юнакові прищепив батько – доктор богослов'я Віденського університету, отець Петро Франц Крип'якевич (1857–1914), уродженець Холмщини, який був вікарієм Святоюрського собору, а згодом адміністратором церкви св. Петра і Павла у Львові. У родині була добре укомплектована бібліотека, частину якої (видання з історії церкви і теології, латинські, грецькі та церковнослов'янські стародруки) подаровано Бібліотеці НТШ⁵. У період радянського тоталітаризму більшу частину збірки передали (а фактично ізолювали від масового читача) до Львівського музею історії релігії та атеїзму. Іван Крип'якевич приятелював із бібліотекарями НТШ Іваном Кревецьким⁶, Миколою Андрусюком, Володимиром Дорошенком, допомагав фахово комплектувати книжкові та рукописні фонди. У затишній читальні бібліотеки молодий професор Українського таємного університету на початку 20-х років проводив цікаві семінари для студентів-істориків⁷.

Особливе місце в бібліотеці займала періодика Наукового товариства імені Шевченка у Львові. Як відомо, Іван Крип'якевич з 1920 р. був його секретарем, а згодом директором історико-філософської комісії. Відтак, під редакцією історика регулярно виходили «Записки НТШ» (1924–1937), у яких публікувалися праці членів історико-філософської та філологічної секцій. Ще у 1907–1908 рр. він опуб-

лікував у «Записках НТШ» інформаційно-аналітичні огляди популярних західноукраїнських газет «Діло», «Руслан», «Буковина», журналу «Нива»⁸, згодом низку історичних розвідок.

Водночас зміст статей «Записок НТШ» він неодноразово анонсував у «Літературно-науковому віснику», який виходив у Львові перед першою світовою війною, а також популярній газеті «Діло». У різних довоєнних галицьких виданнях рецензував і нові часописи «Учитель», «Каменярі», «Прапор», «Світло», «Письмо з «Просвіти», окремі публікації польських журналів «Przegląd historyczny», «Ruś», «Przegląd narodowy». Загалом у бібліотеці та архіві вченого збереглося чимало газетно-журнальних відбитків і вирізок часописів Австро-Угорщини, міжвоєнної Польщі, СРСР–УРСР.

І. Крип'якевич не ставив за самоціль зібрати велику кількість видань. Він неодноразово в молодості та зрілому віці дарував книги зі своєї колекції Бібліотеці НТШ. Зокрема, лише у 1936 р. учений передав їй 289 книг. Того ж року аналогічні пожертви здійснили його приятелі: родина Менцінських (321 книга, 1691 нота), Герміна Шухевич (585 книг), Михайло Возняк (599 книг), Іван Раковський (164 книги)⁹. Більшість цих видань нині зберігається у Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника НАН України. Вони мають неабияку наукову, історичну, духовну, а також матеріальну цінність.

Зрозуміло, що Іван Крип'якевич добре знав фонди інших львівських книгозбірень – Народного дому (створена 1850 р.), наукового закладу «Оссолінеум» (створена 1817 р.), Ставропігії (поч. XVIII ст.), університету (створена 1608 р.), «Просвіти» (створена 1869 р.), Національного музею (створена 1905 р.). Неодноразово також працював у державних, публічних, наукових і церковних бібліотеках Жовкви, Рогатина, Кракова, Варшави, Києва, Москви. В активі вченого й упорядкування в 30-ті роки монастирської бібліотеки Василіанського Чину в Жовкві (опис рукописів і стародруків); організація 1929 р. у монастирі виставки української книги.

Домашню бібліотеку вчений систематизував за тематичними групами: археологія та історія України; локальна історія, Галичина, Львів; Волинь;

⁴ Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДІАУ у м. Львові), ф. 309, оп. 1, спр. 2175, арк. 11–39; Особистий архів І. Крип'якевича. – Папка 153.

⁵ ЦДІАУ у Львові, ф. 357, оп. 1, спр. 60, арк. 1–39; Кревецький І. Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. – Львів, 1923. – С. 7, 12.

⁶ Див.: Листування І. Крип'якевича та І. Кревецького // ЦДІАУ у м. Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 995, арк. 19–29.

⁷ Литвин Т. Книгознавчі зацікавлення Івана Крип'якевича // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2001. – С. 920–921.

⁸ Бібліографія друківаних праць Івана Крип'якевича // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві / Відп. ред. Я. Ісаєвич; Упор. Ф. Стеблій. – Львів, 2001. – С. 19–31.

⁹ Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка у Львові за час від 1. І. 1935 – 25. XII. 1937. – Львів, 1937. – Ч. 73. – С. 80.

Холмщина; Польща; історіографія; шкільництво; історія церкви; географія; культура; книгознавство; бібліотеки; військо; біографії. Власне, це ті теми, на які автором написано найбільше книг, статей, популярних розвідок. Зауважимо, що перші навички бібліотечної справи молодий науковець дістав у 1911–1912 рр., коли був «стипендіатом» у бібліотеці НТШ, тобто молодшим бібліотекарем¹⁰.

Найкраще у приватній бібліотеці була укомплектована збірка праць із давньої та нової історії України, Польщі, Росії, Австро-Угорщини, зокрема українських, російських і польських учених старшого покоління та сучасників, надрукованих в Австро-Угорщині (Львів, Відень, Жовква, Тернопіль), Росії (Київ, Москва, Санкт-Петербург), міжвоєнній Польщі. Це, насамперед, історичні та джерелознавчі книги українських учених – Володимира Антоновича, Антона Петрушевича, Ісидора Шараневича, Михайла Грушевського, Олександра Грушевського, Дениса Зубрицького, Миколи Аркаса, Дмитра Багалія, Степана Томашівського, Євгена Перфецького, Богдана Бучинського, Ілька Борщак, Лева Окіншевича, Мирона Кордуби, Бориса Януша; російських істориків – Василя Ключевського, Митрофана Довнар-Запольського, Дмитра Іловайського; польських істориків – Антонія Прохаски, Оскара Галецького, Олександра Яблоновського та ін. Використавши публікації колег та матеріали різних архівів, І. Крип'якевич підготував низку праць з історії Галицько-Волинського князівства, княжого і козацького війська, духовної спадщини народу.

Відомий культуролог ретельно досліджував складні церковно-релігійні стосунки у Європі, літопис християнства на Русі, передумови та наслідки Берестейської унії 1596 р. Особливо ж багатою була підбірка з історії Греко-католицької церкви (праці Миколи Чубатого, В'ячеслава Липинського та ін.). Частину цінної колекції історик успадкував від батька – священника, педагога-катехита, письменника П. Ф. Крип'якевича, перу якого належить чимало оповідань, кілька наукових книг і майже чотири десятки богословських статей, написаних українською, польською, німецькою, грецькою і російською мовами¹¹. Батькові книжки, як правило, позначалися екслібрисами Олени Кульчицької.

¹⁰ Крип'якевич Петро-Богдан. Фрагменти спогадів (1934–1939) // Ювілейна книга Української академічної гімназії у Львові. – Філадельфія; Львів, 1995. – Ч. 3. – С. 629.

¹¹ Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві / Відп. ред. Я. Ісаєвич; Упоряд. Ф. Стеблій. – Львів, 2001.

Історія українського православ'я представлена публікаціями Антона Петрушевича, Івана Огієнка, Олександра Лотоцького, Володимира Модзалевського¹².

Глибоко досліджуючи літопис національно-визвольної боротьби українського народу XVI–XVIII ст., Іван Крип'якевич зібрав основну літературу та опубліковані джерела з історії козацтва. Це, зокрема, наукові праці Володимира Антоновича, Михайла Драгоманова, Михайла Грушевського, Володимира Яворницького, Михайла Возняка, Володимира Доманицького, Дмитра Багалія, історична фольклористика Івана Франка та Філарета Колесси, популярна проза Андрія Чайковського і В'ячеслава Будзиновського¹³.

Історико-краєзнавча частина бібліотеки включала публікації українських, російських і польських авторів про Галичину (міста Галич, Львів, Тербовля, Звенигород, Самбір, львівські міські церкви, гуцульські села), Волинь (міста Володимир, Остріг, Луцьк, династію Острозьких, волинську ікону), а також Холмщину (церкви та семінарія)¹⁴. Особливо багатою була підбірка робіт львівського краєзнавця Миколи Голубця¹⁵. Цікавився науковець також бойовим шляхом легіону УСС та Галицької армії, мав публікації колег з історії УНР і ЗУНР.

Оскільки Іван Крип'якевич багато років займався педагогічною діяльністю, то звісно, що ця сфера культурно-освітнього життя його теж постійно цікавила. У книгозбірні вченого зібрано численні видання з історії освіти і шкільництва в Україні. Це, зокрема, Івана Левицького «Погляд на розвій низшого і висшого шкільництва в Галичині в рр. 1772–1880» (Львів, 1903), Костянтина Харламповича «К вопросу о просвещении на Руси в домангольській період» (Львів, 1902), Осипа Левицького «Из историй ученых заведений Юго-Западного края в 1840-х годах» (Київ, 1903), Ярослава Гординського «Віденська греко-католицька духовна семінарія 1852–1855» (Львів, 1913), Антона Крушельницького «Школа під російською окупацією» (Львів, 1917) та ін. Були також студії польських авторів про стан освіти на польських і литовських землях у XVIII–XIX ст., Львівський, Київський та

¹² ЦДІАУ у м. Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 2175, арк. 29–30.

¹³ Там само, арк. 33–34.

¹⁴ Там само, арк. 31.

¹⁵ Голубець М. Белз–Буськ–Звенигород. – Львів, 1927; Голубець М. Тербовля. – Львів, 1927; Голубець М. Перемишль. – Львів, 1928; Голубець М. З історії Соколя. – Львів, 1929.

Віденський університети, шкільництво кінця XIX ст. у Києві та Галичині.

Особливу увагу в колекції привертають польськомовні раритети з географії – «*Slownik geograficzny Królestwa polskiego i innych krajów słowiańskich* (Warszawa, 1880–1902, N. 1–15), спеціальні монографії, підручники, окремі карти Польщі, України, Галичини, Львова та інших міст.

Іван Крип'якевич був активним членом Бібліотечної комісії Товариства «Просвіти», а з 1929 р. членом-засновником Українського товариства бібліофілів у Львові¹⁶, автором низки книгознавчих публікацій у його органі «Українська книга» (1937–1939)¹⁷. Крім цього, популярного бібліофільського щоквартальника, у бібліотеці вченого зберігалось перше (і єдине) число щоквартальника «Книжник», що видав 1927 р. у Львові Союз українських накладень і книгарень¹⁸.

Цілком природно, що в колекції вченого було кілька десятків публікацій з історії вітчизняних та зарубіжних книгозбірань, бібліологічного руху в Європі. Насамперед відзначимо дослідження Лева Биковського «Національна Бібліотека Української Держави. 1918–1920» (Берлін, 1923), «Бібліотековіана Національної Бібліотеки України» (Поступ, 1922), «Національна Бібліотека Української Держави» (Щипйорно, 1922), а також дослідження книгознавців – Іларіона Свенціцького, Богдана Барвінського та інших.

Іван Крип'якевич був добре обізнаний із діяльністю українських бібліофільських осередків у Чехословаччині. У цій країні, як відомо, також тимчасово мешкало чимало старшин інтернованої Української Галицької Армії, з якими товаришував учений. Тож не дивно, що у книгозбірні історика були підбірки часописів тогочасної української еміграції – «Українське книгознавство» (орган гуртка бібліологів при Українській господарській академії в Чехословацькій республіці; редактор Л. Биковський. Подєбради, 1922–1923), «Книголюб» (щоквартальник Українського товариства прихильників книги у Празі; відповідальний редактор С. Сірополко, 1927–1932).

Іван Крип'якевич пильно слідкував за науковими студіями в радянській Україні, куди в 20-ті роки

повернувся з еміграції Михайло Грушевський, його університетський професор і наставник, радів процесам українізації, які там відбувалися. Відтак обмінювався з наддніпрянцями літературою, періодикою, переписувався. Разом із галичанами Михайлом Возняком, Іваном Кривецьким, Іларіоном Свенціцьким його визнано позаштатним іноземним співробітником наукового часопису книгознавства «Бібліологічні вісті», який видавав у Києві Український науковий інститут книгознавства¹⁹. Водночас переписувався зі співробітником редакції цього щоквартальника, відомим бібліографом Ярославом Стешенком, який у квітні 1928 р. радив йому організувати львівську філію Українського бібліотечно-товариства (діяло при Українській академії наук)²⁰.

У першому числі часопису «Бібліологічні вісті» за 1926 р. надруковано невелику розвідку історика «Найдавніші папірні на Україні (XVI ст.)», у якій проаналізовано асортимент (сорти паперу, водяні знаки) і ринок збуту продукції, фінансовий стан власників, умови виробництва (як правило при водяних млинах)²¹.

Наступного року в київському часописі з'явилася нова розвідка вченого, в якій висвітлено маловідомі сторінки львівської графіки XVII ст. Матеріал для статті почерпнуто з друкарських книг і рахунків Ставропігійського братства, які подають прізвища граверів, зміст і розміри їхніх робіт (книжкові заставки, шпалери), гонорари граверів, столярів²².

Згодом у мемуарах історик занотував: «Від 1926 р. брав я участь у київських наукових виданнях; до «Бібліологічних вістей» дав статті про папірні, граверство; пару статей до «Вісника природознавства», врешті до «України» (Голодівки 17 ст., Астаматій). Бажав я пізнати ближче наукове і культурне життя»²³. Відтак у бібліотеці вченого з'явилися академічні часописи УСРР – «Вісник природознавства» (Харків, орган Українського географічного інституту), «Україна» (видання Історичної секції Всеукраїнської академії наук). Припускаємо, що ці та інші наддніпрянські видання Іван

¹⁹ Бібліологічні вісті. – 1926. – Ч. 1. – С. 1 (обкл.).

²⁰ ЦДІАУ у м. Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 41, арк. 1–2.

²¹ Крип'якевич І. Найдавніші папірні на Україні // Бібліологічні вісті. – 1926. – Ч. 1. – С. 64–65.

²² Крип'якевич І. До історії львівської гравюри в XVII в. // Бібліологічні вісті. – 1927. – Ч. 1. – С. 80–83.

²³ Крип'якевич І. Спогади // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – Львів, 2001. – С. 121.

¹⁶ ЦДІАУ у м. Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 2175, арк. 19–21.

¹⁷ Крип'якевич І. З львівських бібліотек XVII ст. // Українська книга. – 1937. – № 3. – С. 85–87; Крип'якевич І. Каталог бібліотеки львівської Ставропігії з 1619 р. // Українська книга. – 1938. – № 2. – С. 157–166.

¹⁸ ЦДІАУ у м. Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 2175, арк. 21.

Крип'якевич міг особисто привезти 1929 р. із Києва, де побував на запрошення голови Історичної секції ВУАН Михайла Грушевського. До речі, 28 квітня того ж року львівський історик відвідав Всенародну бібліотеку України, де виступив на засіданні Історичної секції ВУАН; тоді ж відвідав і Харків²⁴.

Харківський «Вісник природознавства» та інші столичні друки львівський вчений міг отримати особисто й від свого давнього приятеля-галичанина, а в той час директора Українського інституту географії та картографії Степана Рудницького (з 1929 р. – академіка ВУАН). Власне останній заохочував Івана Петровича залучати вчених НТШ до участі в науковій періодиці УСРР²⁵.

Певну інформацію про академічне життя за Збручем Іван Крип'якевич діставав також зі щоквартальника «Вісті ВУАН». У бібліотеці зберігалися й поодинокі наддніпрянські часописи, як-от «Українська старовина» (Кам'янець, 1919, ч. 1. Історико-архівний орган), «Стрілець» (Кам'янець, 1919, № 1–17), у яких відображена драматична доба державотворення Української Народної Республіки²⁶.

У радянський період бібліотеку вченого поповнили академічні часописи СРСР–УРСР – «Український історичний журнал» (Київ), «Архіви України» (Київ), «Известия АН ССРСР» (Москва) та ін., окремі статті-відбитки російських, вірменських, польських журналів і збірників.

Зрозуміло, що дослідник мав і серійні «Записки Чину святого Василя Великого», а також публікації своїх колег Івана Кревецького, Володимира Дорошенка про діяльність НТШ²⁷ і Богдана Барвінського про бібліотеку і музей «Народного Дому» у Львові²⁸, окремі львівські видавництва²⁹.

²⁴ Рубльов О. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах / Інститут історії України НАН України. – К., 2004. – С. 232–237.

²⁵ Там само. – С. 241–242.

²⁶ ЦДІАУ у м. Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 2175, арк. 21–23.

²⁷ Див.: Кревецький І. Наукове товариство ім. Шевченка. – Львів, 1923; Дорошенко В. Наукове товариство ім. Шевченка. – К., 1914.

²⁸ Барвінський Б. Бібліотеки і музей «Народного Дому» у Львові. 1849–1919. – Львів, 1920.

²⁹ Каталог книгарні Ставропігійського інституту. – Львів, 1905; Видавництва і книжки М. Залізняка. – Львів, 1916; Каталог книгарні НТШ. – Львів, 1908; Каталог книгарні НТШ. – Львів, 1920; Каталог книгарні НТШ. – Львів, 1924 та ін.

У складеній ученим бібліографії окремо виділено розділ «Біографія», в якому зібрано здебільшого польськомовні видання про східноєвропейські династії періоду середньовіччя, біографії польських королів і гетьманів, окремих науковців – медиків, географів, істориків³⁰.

Слід зауважити й те, що бібліотека містила каталоги та анотації львівської, варшавської, краківської періодики³¹, численні польськомовні бібліографії – правничу, педагогічну, слов'янознавчу, військову та ін.³²

Художня література представлена творами української, польської, російської, англійської, французької та німецької класики. Іван Петрович добре знав творчість Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Лесі Українки, Пантелеймона Куліша, Михайла Коцюбинського, Андрія Чайковського, Леся Мартовича та ін.³³ Не всі знають, що в молодому віці він сам писав оповідання і навіть казки.

Чимало книг мають дарчі написи, спеціальні авторські печатки, а також печатки і штампи попередніх власників, зокрема «Просвіти», Чину святого Василя Великого. Унікальною є велика колекція екслібрисів ученого, серед яких відзначимо роботи Олени Кульчицької, Володимира Січинського, Тиса Венгриновича, Стефанії Гебус-Баранецької, Григорія Смольського, Лесі Процик.

Як бачимо, більшість видань бібліотеки – це польськомовні книги, які були опубліковані в Австро-Угорщині у ХІХ – на початку ХХ ст., а також у міжвоєнній Польщі, що цілком відповідає тогочасному стану книгодрукування. Україномовні видання становлять третину збірки. Є також література німецькою, російською, французькою мовами. Колекція включає видання таких країн: Австро-Угорщини (Відень, Львів, Ужгород, Жовква, Тернопіль), Росії (Санкт-Петербург, Почаїв,

³⁰ ЦДІАУ у м. Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 2175, арк. 37–39.

³¹ *Wcisko E.* Skorowidz rzeczowy do «Monitora Polskiego». – Warszawa, 1920; *Treter M.* Przegląd treści czasopisma «Lud» 1895–1904. – Lwów, 1907; *Jarkowski S.* Prasa warszawska 1916–1919. – Warszawa, 1921; *Spis rzeczy «Przeglądu Powszechnego»*, 1908–1913. – Kraków, 1914.

³² *Botwiński S.* Bibliografia prawnicza 1878–1889. – Lwów, 1890; *Karbowiak A.* Bibliografia pedagogiczna. – Lwów, 1920; *Kołodziejczyk E.* Bibliografia słowianoznawstwa polskiego. – Kraków, 1911; *Hesk K.* Bibliografia polska z r. 1881. – Lwów, 1883; *Daszkiewicz K., Gąsiorowski J.* Polska bibliografia wojskowa 1905–1920. – Warszawa, 1921.

³³ Особистий архів І. Крип'якевича. – Папка 153.

Чернігів), Німеччини (Берлін, Лейпціг), Чехословаччини (Прага, Ужгород), Польщі (Львів, Луцьк, Тарнів, Жовква, Щипйорно, Замостя, Люблін, Познань), Великобританії (Лондон), Швейцарії (Лозанна), США (Чикаго), Італії (Рим), УРСР (Львів, Київ, Харків).

Тематичний зміст і хронологічна глибина вказаної бібліотеки дають можливість оцінити не лише духовно-інтелектуальне обличчя його власника, але й наукові та культурно-освітні зв'язки діячів НТШ і Українського товариства бібліофілів, української інтелігенції Львова з іншими регіонами України і загалом Європи та світу у першій половині ХХ ст.

Бібліотека історика, яка була розпорошена у 40-ві й доукомплектована у 50–60-ті роки ХХ ст. (працював директором Інституту суспільних наук АН УРСР), після його смерті зберігається в родині сина Романа Крип'якевича (1925–1999). У ній нині нараховується близько тисячі видань. Бібліотекою та архівом родини опікується невістка вченого – мистецтвознавець Леся Крип'якевич. Родина прагне створити меморіальний кабінет історика, куди планує передати архів і бібліотеку вченого. Вва-

жаємо, що місцем зберігання цих загальнонаціональних раритетів повинна стати Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України, яка має можливість гідно пошанувати творчий доробок відомого історика і книгознавця, організатора бібліотечної справи. Нагальною є також потреба у науковому бібліографуванні, визначенні правничо-культурного статусу цієї приватної книгозбірні, внесення її до Національного бібліотечного фонду України. У зв'язку з цим підтримуємо ініціативи київських книгознавців щодо удосконалення правової бази нашої держави, яка стосується охорони, реєстрації та доступу до цінних і рідкісних книжково-архівних пам'яток як складової Державного реєстру національного культурного надбання³⁴.

³⁴ Ковальчук Г. Створення Державного реєстру книжкових пам'яток як складової частини Державного реєстру національного культурного надбання // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 2. – С. 2–10; Ковальчук Г. Правове поле України щодо роботи з книжковими пам'ятками // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 1. – С. 50–57.

УДК 930.2:655.413:050(477)

Юлія СЕРЕДЕНКО,

аспірантка Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України

Джерела для дослідження видавничої діяльності А. Ніковського

У статті досліджено основний масив джерел, які висвітлюють видавничу діяльність Андрія Ніковського – видатного громадсько-політичного діяча, літературознавця, журналіста. На основі аналізу його епістолярної спадщини відновлено історію видання журналу «Основа» та альманаху «Степ».

К л ю ч о в і с л о в а: епістолярна спадщина, журнал, А. Ніковський, видавнича діяльність, «Основа», «Степ».

Видавнича діяльність Андрія Васильовича Ніковського [1885–1942 (?)] була одним із пріоритетних напрямків його громадської роботи – як талановитого журналіста, публіциста, літературного критика, видатного громадсько-політичного діяча. Ця сфера діяльності Андрія Васильовича є малодослідженою, оскільки донедавна і сама постать діяча була практично невідомою для широкого загалу. Лише після 1991 року починається якісно новий період у дослідженні життєвого шляху А. Ніковського.

Протягом останніх десяти років з'явилося декілька публікацій¹, автори яких, на основі залучених джерел, зробили загальний огляд його життєвого шляху і громадсько-політичної діяльності. Згодом дослідники звернулися і до рукописної

¹ Ніканорова О. Ніковський // Уряд. кур'єр. – 2000. – № 114. – С. 8–9.; Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради. Біографічний довідник. – К., 1996. – С. 136–138; Веденєєв Д., Шевченко С. Комісар Києва, який став міністром УНР // Українські Соловки. – К.: «ЕксОб», 2001. – С. 127–133.